

“Kijk”, zegt mijn nicht Marga, “ik dacht dat dit wel leuk voor jou zou zijn” en ze geeft me een prentbriefkaart. Heel gewoon, een wat verkreukelde kaart. Op de achterkant staat met keurige letters een adres in Rotterdam geschreven en het poststempel laat zien dat de kaart is verstuurd op 28 juli 1913.

De voorkant, dat is een foto: een oude foto in geelbruine tinten van een schoolklas in Arnhem, de zesde klas om precies te zijn.

De jongens staan in een groep voor een muur en ze kijken allemaal recht in de camera, de een nors, de ander verlegen, weer anderen lachen. Er is een tweeling bij in nette pakjes en vooraan staan twee jongens op klompen. Opzij aan de rechterkant staat een mager jongetje met een stoere coltrui aan dat vriendelijk en een beetje ondeugend kijkt en schuin achter hem staat een jongetje met een keurig overhemd en een stropdas. Zo te zien heeft hij erg veel plezier.

Waarom ik u dit vertel? Het jongetje in de trui is mijn vader als negenjarige en de andere is zijn wat oudere broer, mijn peetoom. Ze kijken allebei trots en uitdagend de toenmalige wereld van 1913 in.

Een veelzeggend jaartal voor ons, maar dat betekende niets voor dat schoolklasje. De jongetjes stonden vast ongeduldig te wachten tot de fotograaf eindelijk klaar was om dan te gaan voetballen, te zwemmen of over de Rijnkade te rennen. En daarna gingen de twee broertjes naar huis om te eten, naar vader en moeder en de andere vier broers en de drie zusjes. En wat de dag van morgen zou brengen? Meer school, meer spelen, meer plezier.

Maar om hen heen, in het omringende Europa, lag een andere toekomst op de loer, daar werd het steeds donkerder. Een jaar later was het oorlog tussen de landen en soldaten sneuvelden, met honderden tegelijk. Intussen bleven de jongetjes van die schoolklas nog wel voetballen en zwemmen en ze liepen naar het schooltje in Arnhem, maar het heel onbezorgde was er van af. Het was oorlogstijd en ook al was Nederland neutraal, de spanning was voelbaar en zo heel royaal was het thuis nou ook weer niet.

Vier jaar later was de oorlog voorbij. De grote naties kwamen bijeen en beslisten dat Duitsland, de grote verliezer een onmetelijk bedrag aan herstelbetalingen moest opbrengen, geen leger mocht opbouwen verscheidene delen van het land moest afgeven aan buurlanden. Er zou nooit meer oorlog komen. De Volkerenbond werd opgericht en voortaan wist men wel beter...

Zo staat het in de geschiedenisboeken. De jongens uit Arnhem waren in die tijd al verschillende richtingen uitgevlogen, sommigen werkten, anderen leerden nog even verder en ze gingen nog vaak fietsen en zwem-

men. De toekomst? Och, die zag er goed uit, dat zou wel loslopen en ze keken volvertrouwen vooruit.

Maar opeens was daar de instorting van de beurs in New York die alles meesleurde in de vrije val.

Mijn vader ging in dienst. En ook daarvan is een foto gemaakt: een lange motorordonnans, in leren pak met helm op, naast "zijn" Harley Davidson. Met zijn handen op zijn rug stond hij daar, trots als verdediger van zijn land.

Ver weg, in Oostenrijk was een andere militair. Die broedde somber op zijn plannen om van Duitsland weer een trotse natie te maken, ten koste van alles en iedereen die hem in de weg stond. Van hem zijn veel foto's bekend. Hij lachte niet, die keek grimmig in de camera, vastbesloten de toekomst te bepalen en te beheersen.

En die tijd kwam langzaam dichterbij. Het hele gezin was verhuisd naar Nijmegen. Nu gingen ze fietsen naar de Duivelsberg en naar het Wylmermeer om daar te zwemmen. De toekomst zag er niet meer zo onbezorgd uit als op die foto uit 1913. Allemaal moesten ze proberen een bestaan op te bouwen en dat was in die jaren niet gemakkelijk.

Opeens kwamen er berichten over mobilisatie en weer werd het donker in Europa. Het vervolg is bekend: miljoenen Joden, zigeuners, homoseksuelen, verzetsmensen en gehandicapten omgebracht, miljoenen militairen gesneuveld.

In 1944 werd Nijmegen per ongeluk gebombardeerd door de geallieerden. Mijn vader, die intussen al lang niet meer zo vrolijk naar de toekomst lachte, reisde zo vlug mogelijk (het was oorlog, dus vervoer was een probleem) naar huis en vond gelukkig zijn hele familie ongedeerd. Eindelijk, in 1945, was er vrede. En weer had Europa een visioen van een vrije wereld, zonder oorlog, zonder conflicten, waarin landen samenwerkten aan die toekomst.

Voor mijn vader zag die er goed uit: hij bouwde een eigen zaak op, ontmoette mijn moeder, ze trouwden en na zeven jaar werd ik geboren.

Mijn vader is in 1987 overleden op de gezegende leeftijd van 82 jaar en hij heeft nog twee van zijn drie kleindochters gekend. Die ondeugende ogen uit 1913 had hij al lang niet meer, daarvoor had hij teveel gezien en daardoor was hij ouder en wijzer geworden, met een scherp inzicht, vermengd met wat cynisme, opgegroeid als hij was in een tijd van twee Wereldoorlogen, een koude oorlog en overal oplaaiende gewapende conflicten.

In onze tijd proberen mensen nog steeds te bouwen aan een nieuwe en betere wereld. En ondanks alle visioenen is die er nog niet. Maar toch zijn er overal tekenen van hoop: conflicten die voorkomen worden door

met elkaar in gesprek te blijven, door samen te werken met andere landen.

Nog steeds herdenken we de oorlog en we proberen anderen ervan te overtuigen dat dat nodig is: niet alleen om de slachtoffers te eren en hen in herinnering te houden, maar ook om te leren van het verleden: van de goede dingen die zijn gedaan maar ook van de fouten die gemaakt zijn. Ondanks verkeerde beslissingen en blunders gaat het beter met de wereld, heel langzaam. Maar misschien moet die wereld wel heel oud worden voordat het zichtbaar en merkbaar is.

Ik probeer door het papier van die oude foto heen te kijken, recht in de ogen van al die jongetjes, daar in 1913 tegen die schoolmuur. Mijn vader staat trots te kijken in zijn coltrui en mijn peetoom lacht, in zijn keurige bloesje met stropdas. Ruim honderd jaar later kijk ik hen aan en gedenk hen. Met eerbied en respect.

“Dank je wel”, zeg ik tegen mijn nicht. “wat een prachtige herinnering.”